

УДК 811.161.2'255(=111)

НИКОЛАЄВА Тетяна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної філології, Київський національний університет культури і мистецтв, вул. Євгена Коновальця, 36, Київ, 01601, Україна (nikolayeva.t@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4642-1578>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.148092>

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ З УКРАЇНСЬКОЇ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ

Анотація. У науковій статті наведено розуміння сутності художнього перекладу. Сформовано основні вимоги до перекладу художньої літератури. Досліджено особливості художнього перекладу поетичного тексту. Наведено основні функції художнього перекладу творів та вирізняльні особливості і риси художнього перекладу стосовно інших видів перекладу. Шляхи на вибір перекладача – переклад прямий (буквальний) і переклад непрямий.

Ключові слова: художній переклад, твір, особливості, вимоги.

Постановка проблеми. Важко переоцінити роль художнього перекладу літературних творів в обміні думками між різними народами і культурами. Переклади художньої літератури – надзвичайно важлива галузь науки і відрізняються від інших видів перекладу тим, що потребують індивідуального підходу. Складність перекладу літературних текстів пояснюється високою смисловою «напруженістю» кожного слова – перекладачу доводиться не стільки відтворювати текст іншою мовою, скільки створювати його заново.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми художнього перекладу досліджували М. Алексеєв, О. Білецький, М. Драгоманов, В. Коптілов, Ю. Левін, О. Потебня, М. Рильський, А. Федоров, І. Франко, О. Чередниченко та ін. Деякі аспекти цієї проблеми відображенні в працях А. Волкова, В. Жирмунського, Н. Конрада, Д. Лихачова, В. Матвіїшина, М. Храпченка та ін. Попри це, певні аспекти перекладу ще малодосліджені.

Виклад основного матеріалу. У когнітивно-комунікативній дослідницькій парадигмі переклад постає як оперування змістом вихідного повідомлення, унаслідок чого породжується комунікативно актуальний смисл, який репрезентований через зміст одиниць мови перекладу і набуває матеріального оформлення для передачі цільовій аудиторії, що має стати «співтворцем» нового комунікативного смислу.

Переклад – це вид мисленнєво-мовленнєвої діяльності, проте специфічний характер цієї діяльності визначає її особливість кожного з етапів. Відправним моментом діяльності перекладача вважаємо осмислення ним загального

смислу тексту оригіналу, результатом якого є породження його цілісного образу – створення текстового концепту як ментальної репрезентації, що постає в процесі інтегрування інформації тексту в цілісну картину світу перекладача-інтерпретатора [1, 5]. Цей концепт слугує концептуальною основою образу цільового тексту, що має поєднувати істотні характеристики текстового концепту оригіналу, які можуть бути інтегровані до національної картини світу цільової аудиторії.

Термін «переклад» тісно пов'язаний із поняттями «інтеграція етнокультури», «міжкультурна комунікація», «діалог культур». Інтеграція етнокультур – це синтез та засвоєння типологічних рис і характеристик різних культур. Більш конкретно – це явище взаємодії, коли сучасна цивілізація, вектор розвитку якої зумовлено глобалізаційними процесами, оновлюється та збагачується завдяки пізнанню нових принципів мислення, культури, тобто завдяки діалогу культур. Діалог культур є одним із найвагоміших регуляторів взаємодії у міжнародній спільноті, основною рисою всесвітньої глобалізації третього тисячоліття [6].

Художній переклад – це один з найкращих проявів міжлітературної (а значить, і міжкультурної) взаємодії. Фактично він є основною частиною національно-літературного процесу. Художній переклад має справу не з комунікативною, а з естетичною функцією мови. У художньому творі відображаються не лише певні події, а й естетичні та філософські погляди автора, його світогляд.

Важливим у процесі перекладу є вибір твору, найчастіше обумовлений внутрішніми потребами літератури-реципієнта, її здатністю певним чином засвоїти іншонаціональне літературне явище, певним чином зреагувати на його художні особливості [10]. Без нього неможливо було б говорити про міжлітературний процес у всій його повноті. Перекладач має докласти всіх зусиль, щоб компенсувати брак нерозуміння мови оригіналу читачем, але при цьому не вносити навмисних змін у текст першотвору задля того, щоб зробити його більш зрозумілим та прийнятним для читачів іншомовної версії. Переклад має передати читачеві той самий образ, те саме враження, яке він, знаючи мову оригіналу, отримав би від прочитання першотвору. Тобто він мусить підводити читачів до власного погляду, який фактично їм чужий. Р. Міньяр-Белоручев твердить, що художній переклад різко відрізняється від інших видів перекладу неможливістю спиратися в мовній діяльності переважно на репродукцію. Він вимагає не просто використовувати старе, завчене раз і назавжди, а припускає мовну творчість. Художній переклад передає думки оригіналу у формі правильної літературної мови і викликає найбільшу кількість різнотлумачень в науковому середовищі: багато дослідників вважають, що кращі переклади мають виконуватися не так шляхом добору лексичних і синтаксичних еквівалентів, як пошуком художніх співвідношень, яким мають бути підпорядковані мовні. Інші вчені визначають переклад, зокрема і художній, як відтворення тексту засобами іншої мови. У зв'язку з цим постає питання точності, повноцінності, адекватності художнього перекладу.

Художній переклад має особливості – він передбачає мовленнєву творчість перекладача, а це вимагає відповідного таланту. Художній переклад можна вважати мистецтвом, адже естетичний ефект тексту перекладу досягається копійкою творчою працею, що полягає у вдалому доборі та влучному застосуванні мовних засобів. Цей вид перекладу вимагає не тільки активної мовленнєвої діяльності, вишуканого художнього смаку перекладача, широкого світогляду, але й досконалого володіння як іноземними, так і рідною мовами. Художній стиль – один з найдинамічніших функціональних стилів, що відбиває результати творчого розвитку конкретних індивідів на шляху до нового пізнання. Новизна та оригінальність вираження стають запорукою успішної комунікації в рамках художнього дискурсу. Автор художнього тексту не намагається привести його у відповідність до «законів жанру», а навпаки, вдається до таких художніх прийомів, які б зацікавили читача, привернули його увагу [6].

Слушною є також думка В.В. Сдобнікова та О.В. Петрової, що літературні тексти суттєво відрізняються від текстів інших стилів. По-перше, способом опису дійсності, яка в художньому тексті представлена у вигляді образів. По-друге, характером і способом передачі інформації, позаяк йому властиві образність і імпліцитність. Не варто забувати про ступінь активності читача: художній текст передбачає певну ступінь «додумування», «співтворчість» читача за його сприйняття. Важливими є образ автора, його позиція, що забезпечують внутрішню єдність художнього тексту, для якого характерні високий ступінь національно-культурної та часової зумовленості, а також самодостатність, позаяк кожен художній твір можна розглядати як витвір мистецтва [9, 388–390].

Сучасне розуміння ролі художнього перекладу розглядає його також як особливий вид інформаційної діяльності [2], як засіб освоєння світового культурного та інтелектуального простору. Трьохаспектний зв'язок між автором, перекладачем і читачем породжує множинність міжмовних, а отже, і міжкультурних контактів. Переклад є одним із важливих видів соціальної комунікації, це соціально-культурне багатofункційне явище.

Перекладач художніх творів має дотримуватися таких основних вимог.

1) Точність. Перекладач мусить донести до читача всі думки, ословлені автором. При цьому важливо зберегти не тільки основні положення, але також нюанси і відтінки викладу. Дбаючи про повноту передачі змісту, перекладач разом із тим не може нічого додавати від себе, доповнювати і пояснювати автора, інакше це спотворить текст оригіналу.

2) Лаконічність. Перекладач не може бути багатослівним, думки мають бути викладені максимально стисло.

3) Ясність. Лаконічність і стислість мови перекладу не мають, проте, спричиняти нечіткість думки, її незрозумілість. Важливо уникати складних і двозначних висловлень, які ускладнюють сприйняття. Думка має бути викладена простою і зрозумілою мовою.

4) Літературність. Як згадувалося, переклад має відповідати нормам літературної мови. Кожна фраза мусить звучати влучно і природно, без жодних натяків на синтаксичні конструкції оригінального тексту [11].

Для художньої літератури характерний особливий зв'язок між художнім образом і мовною категорією, на основі якої він будується. Іншою властивістю художнього тексту є його смислова місткість, що виявляється у здатності письменника сказати більше за зміст, що впливає зі значень поєднаних слів, у його вмінні змусити працювати думку, відчуття й уяву читача [11, 210]. Ще одна важлива риса художнього тексту – це яскраво виражене національне забарвлення змісту і форми. Необхідно враховувати й наявність зв'язку між історичними обставинами й образами твору, які відображають їх, а також манеру письма письменника, своєрідність використання ним засобів загальнонародної мови [8, 211].

М. Гумільов ще на початку ХХ ст. сформував дев'ять заповідей перекладача, яких не можна порушувати:

- 1) число рядків;
- 2) метр і розмір;
- 3) чергування рим;
- 4) характер переносу;
- 5) характер рим;
- 6) характер словника;
- 7) тип порівнянь;
- 8) особливі засоби;
- 9) переходи тону [3, 259].

А. Федоров та Г. Гачічеладзе, обґрунтовуючи вимоги, яким має відповідати адекватний переклад поетичного тексту, пишуть про його точність, стислість, ясність, літературність [8].

Проблема художнього перекладу – співвідношення контексту автора й контексту перекладача. Художній переклад обумовлений не лише об'єктивними чинниками, але й суб'єктивними. Жоден переклад не може бути абсолютно точним, позаяк сама мовна система літератури-реципієнта за своїми об'єктивними даними не може досконало передати зміст оригіналу, що неминуче призводить до часткової втрати інформації. Багато залежить і від особистості перекладача, від його бажання/небажання продемонструвати усі особливості оригіналу, а також зберегти всі елементи змісту. Закономірно й те, що при перекладі твору іншою мовою руйнуються, з огляду на мовні розбіжності, усталені асоціативні зв'язки. Щоб у новому мовному середовищі твір продовжував «жити» як витвір мистецтва, перекладачеві важливо перейняти на себе функції автора і певною мірою повторити його шлях творення тексту, водночас наповнивши його новими асоціативними зв'язками, які породжували б нові образи, властиві мові-реципієнту [10].

Ще одна проблема художнього перекладу – точність і правильність – особливо актуальна для поезії. За перекладу прози може постати проблема

незбігу в смисловому навантаженні і стилістичній виразності слів та зворотів різних мов. Але у прозі слово несе передусім змістове навантаження і є виразником стилістичного тону, а в поезії воно належить ритмічному ряду, який може спричинити видозміну певних його якостей. Спроба відтворити в поетичному творі всі конструктивні елементи неодмінно призведе до втрати гармонії твору, тому важливо визначитися з основними елементами твору та відтворити їх максимально точно на противагу решті. Як зазначають науковці, переклад має звучати як оригінальний текст, і це один з елементів точності чи правильності. Проте крізь призму мови-реципієнта мають чітко прочитуватися національний дух та національна форма оригіналу, а також індивідуальний стиль поета. Перекладач поетичних творів мусить пропонувати своїм читачам з кожним новим перекладом нові образи, нові форми, нові стилі, але в кожному перекладі має бути впізнаваним його власний стиль [10].

Створення художнього перекладу нерозривно пов'язане зі знанням життя, побуту, соціального середовища, історичної епохи тощо, не потрібно забувати також про обов'язкову близькість тексту перекладу до тексту оригіналу. Тож виходить, що перед перекладачем постають вимоги, що виключають одна одну:

1. Перекладений текст має бути максимально наближеним до оригінального тексту.

2. Сприйняття перекладу людиною іншої культури має мало відрізнятися від рецепції оригіналу твору людиною культури-донора. Мабуть, вміння балансувати між цими двома крайнощами, вміння зберегти і стилістику, і зміст, і творчу своєрідність, ідіостиль автора вихідного твору, а поряд із цим уміння зробити текст цікавим і доступним майбутньому читачеві – запорука успішного перекладу.

Твори художньої літератури протиставляються текстам інших стилів якраз тим, що для них домінантною є художньо-естетична функція. Основна мета всякого художнього твору – досягнення естетичного впливу, створення художнього образу. Така естетична спрямованість відрізняє художнє мовлення від інших актів мовленнєвої комунікації, інформативний зміст яких є первинним, самостійним [7, 145].

Проаналізуємо технічні способи, до яких вдається перекладач під час процесу перевираження, розташувавши їх у порядку зростання перекладацьких проблем. Їх використовують як поокремо, так і в поєднанні, до того ж залежно від характеру перекладу – прямий (буквальний) і непрямий.

Спосіб № 1: Запозичення.

Найпростішим способом перекладу є запозичення. Воно дає змогу вирішити перекладацькі проблеми металінгвістичного характеру. Перекладач вдається до нього тоді, коли хоче досягнути певного стилістичного ефекту. Наприклад, щоб відтворити місцевий колорит, можна скористатися чужомовними термінами «долар», «партії», коли йдеться про Америку, чи «текіла», якщо про Мексику.

Спосіб № 2: Калькування.

Калькування це особливе запозичення – через буквальний переклад елементів певної синтагми. Ми калькуємо вираз шляхом використання або синтаксичних структур мови перекладу, або ж структур чужої мови, додаючи до мови перекладу нові конструкції, наприклад, Science-fiction (букв. «наука-фантастика»).

Спосіб № 3: Дослівний переклад.

Дослівний переклад означає перехід від вихідної мови до мови перекладу, що має наслідком створення правильного тексту; від перекладача вимагається лише дотримання основних норм мови.

Спосіб № 4: Транспозиція.

Транспозиція – перехід слова з однієї частини мови в іншу або використання однієї форми мови у функції іншої. Цей спосіб може застосовуватися як в межах однієї мови, так і при перекладі.

Спосіб № 5: Модуляція.

Модуляція – це варіювання повідомлення. Цей спосіб використовують тоді, коли очевидно, що дослівний чи транспонований переклад дає граматично правильне висловлення, однак воно суперечить духу мови перекладу.

Спосіб № 6: Еквіваленція.

Обидва тексти (вихідний і текст перекладу) описують ту саму ситуацію, використовуючи, однак, абсолютно різні стилістичні і структурні засоби. Це еквіваленція. Її класичний приклад спостерігаємо в такій ситуації: незграбна людина, забиваючи цвях, вдаряє себе по пальцях – тоді українською вона скрикне «Ой», а англійською – «Ouch».

Спосіб № 7: Адаптація.

Цей спосіб доцільний у випадку, коли в мові перекладу не існує ситуації, про яку йдеться у вихідній мові. Її передають за допомогою еквівалентної ситуації [4].

Культура перекладу художнього твору актуальна у сфері міжмовної інтеграції, у взаємопізнанні народів, позаяк у сучасних умовах глобалізації дедалі підвищується ступінь подвійної відповідальності перекладача як перед автором, так і перед іншомовним читачем.

Такі психологічні аспекти культури перекладу художнього твору, як сміливість спрямування думки на читання між рядками, опертя на здогад як основу літератури, намагання не лише співтворити текст, а й певною мірою його удосконалити, важливі тим, що допомагають розкрити творчу лабораторію як письменника, так і перекладача. Перекладач художньої літератури повинен бути письменником-професіоналом, тільки тоді він зможе претендувати на творче самовираження, яке допомагає досягти найвищих вершин в інтерпретації художнього твору [5].

Висновки. Отже, художній текст як об'єкт перекладу має ряд відмінних властивостей, що впливають на процес і якість перекладу. Останній є складним і багатограним видом людської діяльності, у ході якої зіштовхуються

різні культури, особистості, епохи, традиції та установки. Він передбачає передачу думки, змісту оригіналу, але за допомогою іншої системи знаків, підпорядкованої іншим законам розвитку і функціонування. На основі виконаного дослідження висновуємо, що художній переклад має двобічний характер: з одного боку, він є результатом міжлітературної комунікації, а з другого, – багато в чому зумовлює й визначає її. Традиційно вважалося, що основна функція перекладу – інформативна, позаяк теорія художнього перекладу не виходила за рамки національно-літературного процесу й розуміла його надто однобічно. Нині ж ідеться про дві основні функції перекладу – інформативну та творчу. Художній переклад – це відтворення засобами рідної мови особливостей чужомовного літературного тексту в нерозривній єдності змісту і форми. Переклад є одним із важливих елементів сприйняття літератури іноземною мовою.

Література

1. Андрієнко Т.П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність / Т.П. Андрієнко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – С. 13–18.
2. Бергер П.Л. Культурная динамика глобализации / Питер Л. Бергер // Многоликая глобализация / под ред. П. Бергера и С. Хантингтона. – М., 2004. – С. 8–24.
3. Гумилев Н.С. Девять заповедей переводчика / Н. Гумилев // Антология английской поэзии. – М. : АРТ-ФЛЕКС, 2000. – С. 12–16.
4. Линтвар О.М. До проблеми художнього перекладу / О.М. Линтвар // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. – 2012. – № 30. – С. 144–147.
5. Логвиненко О.М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект / О. Логвиненко // Український інформаційний простір : науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв / гол. редактор М.С. Тимошик. – К., 2014. – Ч. 2. – С. 117–122.
6. Клименко Л.В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграції / Л.В. Клименко // Літературознавчі студії. – 2015. – Вип. 1 (1). – С. 228–235.
7. Комиссаров В.К. Теория перевода / В.К. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
8. Пиввуева Ю.В. Пособие по теории перевода / Ю.В. Пиввуева, Е.В. Двойнина. – М. : Филоматис, 2004. – 304 с.
9. Сдобников В.В. Теория перевода / В.В. Сдобников, О.В. Петрова. – М. : Восток-Запад, 2007. – 448 с.
10. Чайковська Т.В. Труднощі художнього перекладу / Т.В. Чайковська // Сучасні наукові дослідження – 2006 : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 20–28 лютого 2006 р. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2006. – С. 25.
11. Шулік С. Актуальні проблеми художнього перекладу / С. Шулік ; наук. кер. О.О. Жулавська // Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 12–13 березня 2015 р. / редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. – Суми : СумДУ, 2015. – С. 141–143.

References

1. Andriienko, T.P. (2014). Pereklad yak kohnityvno-komunikatyvna diialnist [Translation as Cognitive Communicative Activity]. *Naukovi zapysky [Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia]. Serii: Filolohichni nauky – Scientific Proceedings [Nizhyn Gogol State University]. Series: Philological Sciences* (pp. 13–17). Nizhyn [in Ukrainian].
2. Berger, P.L. (2004). Kulturnaia dinamika globalizatsii [Cultural Dynamics of Globalization]. In P. Berger, S. Khantington (Eds.), *Mnogolikaia globalizatsiia – Multi-Faceted Globalization* (pp. 8–24). Moscow [in Russian].
3. Gumilev, N.S. (2000). Deviat zapovedei perevodchika [Nine Commandments of the Translator]. *Antologiiia angliiskoi poezii – Anthology of English Poetry* (pp. 12–16). Moscow: ART-FLEKS [in Russian].
4. Lyntvar, O.M. (2012). Do problemy khudozhnogo perekladu [To the Problem of Literary Translation]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Filolohichna – Scientific Proceedings of the National University of Ostroh Academy. Series: Philological, 30, 144–147* [in Ukrainian].
5. Lohvynenko, O.M. (2014). Kultura perekladu khudozhnogo tvor: psykholohichniyi aspekt [Culture of the Translation of Fiction: Psychological Aspect]. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir – Ukrainian Information Space, 2, 117–122*. Kyiv: KNUKiM [in Ukrainian].
6. Klymenko, L.V. (2015). Khudozhnii pereklad yak vyd mizhkulturnoi komunikatsii v konteksti Yevrointehratsii [Literary Translation as a Kind of Intercultural Communication in the Context of Eurointegration]. *Literaturoznavchi studii – Literary Studies Studios, 1 (1), 228–235* [in Ukrainian].
7. Komissarov, V.K. (1990). *Teoriia perevoda [Theory of Translation]*. Moscow: Vysshaia shkola [in Russian].
8. Pivvueva, Iu.V., & Dvoynina, E.V. (2004). *Posobie po teorii perevoda [Handbook on the Theory of Translation]*. Moscow: Filomatis [in Russian].
9. Sdobnikov, V.V., & Petrova, O.V. (2006). *Teoriia perevoda [Theory of Translation]*. Moscow: Vostok-Zapad [in Russian].
10. Chaikovska, T.V. (2006). Trudnoshchi khudozhnogo perekladu [Difficulties of Literary Translation]. *Suchasni naukovi doslidzhennia – 2006: materialy II Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf., 20–28 liutoho 2006 r. – Modern Scientific Research – 2006: Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference, February 20–28, 2006. (p. 25)*. Dnipropetrovsk: Nauka i osvita [in Ukrainian].
11. Shulik, S. (2015). Aktualni problemy khudozhnogo perekladu [Topical Problems of Literary Translation]. *Perekladatski innovatsii: materialy V Vseukrainskoi studentskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Sumy, 12–13 bereznia 2015 r. – Translational Innovations: Proceedings of the All-Ukrainian Students' Scientific and Practical Conference, Sumy, March 12–13, 2015. (pp. 141–143)*. Sumy: SumDU [in Ukrainian].

NIKOLAIEVA Tetiana – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Department of Foreign Philology, Kyiv National University of Culture and Arts, 36, Yevhen Konovalets Str., Kyiv, 01601, Ukraine (nickolayeva.t@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4642-1578>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.148092>

FEATURES OF LITERARY TRANSLATION FROM UKRAINIAN TO ENGLISH

Abstract. *The research paper deals with literary translation as one of the types of written translation, analyzes the peculiarities of literary translation of works and determines the features and peculiarities of literary translation in relation to other types of translation.*

The author notes that the starting point of the translator's activity is the comprehension of the general meaning of the text of the original, thus resulting in the creation of its integral image.

Attention is drawn to the fact that in the process of translation there is a choice of work, which is most often due to the internal needs of perceived literature, its ability to assimilate the international literary phenomenon.

Understanding the literary translation as one of the most prominent manifestations of inter-literary interaction, the research paper states that it is the main part of the national literary process. The author emphasizes the fact that the translator must put efforts to compensate for the lack of the reader's understanding of the original, not making substantive changes to the text of the original work. It is noted that the translation must give the reader the same impression that he would receive knowing the language of the original.

The research paper presents such a feature of literary translation as the translator's speech activity. It involves an artistic taste of a translator, an expanded worldview and a thorough knowledge of foreign and native languages.

The author analyzes modern understanding of the role of literary translation as a special type of informational activity as a means of assimilating cultural and intellectual space. The research paper outlines the basic requirements for the translation of fi clarity.

The author of the research paper identifies nine commandments of the translator of poetic text: 1) the number of lines; 2) meter and measure; 3) alternating rhymes; 4) the nature of the hyphen; 5) the nature of the rhymes; 6) the nature of the vocabulary; 7) type of comparisons; 8) special means; 9) tone shifts.

The emphasis is on two mutually exclusive requirements for a translator: 1) the translated text should be as close as possible to the original text; 2) the perception of the translation by a person of another culture should be as close as possible to the perception of the original by a person of the original culture. The following techniques for translation of units of text are selected, such as borrowing, loan translation, word-for-word translation, transposition, modulation, equivalence, adaptation.

Key words: *artistic translation, work, features, requirements.*